

Jean HARITSCHELHAR jaun erakaslea (1923-2012): bizi bat erakaskuntzari eta euskararen zaintze 'ta aitzinatzeari emana.

Eritasun labur bezain urrikalmendu gabeko batek egun gutiz ereman du Jean Haritschelhar, Michel de Montaigne-Bordele III-ko erakasle aiphamenekoa, duela guti oraino euskalzaingoko egintza betean eta bere ahalen jabetasun osoan. Erakaskuntza publikoko errient baten semabitxia, Baigorri jaioa, Saint-Cloud-eko Ecole Normale delakoan onharturik izana zen eta berantago espainoleko agregazioneza ukanik, erakaskuntzako lehenbiziko kargua Agen-en hartua zuen bigarren maileko ikastetxean. Bere ama-hizkuntzari, euskarari, bazemon oharpenak laster ereman du Leteretako Dotoragoaren hastera, René Lafon jaun erakaslearen buruzagitza-pean, Pierre Topet-Etchahun (1786-1862) olerkari edo bersulari xuberotarrak, haren lan osoa, azterturik eta erdal-itzulpenarekin, agertu baitu gero 700 orrialdez gehiagoko liburu gotor batean (1970).

Euskarazko erakaskuntza zenbait izana baldin bazen jadanik bereziki Tolosan, 1948-an du Bordeleko Unibersitateak jarri Frantzian lehenbiziko "kathedra" Euskararen tituluarekin René Lafon-i emaitako, bera ikaskuntzaz filosofo, Santa-Garazin zeramatzan lanartetan euskararendako jaidura bizi batez hartua izan baino lehen euskalki xiberotarrean. Haren thesisia *Le système du verbe basque au XVIe siècle* (lehen agerraldia 1944-an) gai hortan lan baitezpadako eta beharrezkoa dago beti.

Bordeleko Unibersitatean sarturik René Lafon-en laguntzale bezala, Jean Haritschelhar-ek hartu du haren ondotik euskarako kathedra, eta erakaskuntzak bere gain hartu ditu (hastapeneko eta hautuko ikastaldi) haren izendatzea ukana zuen euskarako irakurle baten laguntzarekin, espainoleko erakaskuntza batzu emaiten zituen batean. Euskal-hizkuntzako eta literaturako "thesigile" ainitzek, Frantzian orok 1982 ondoan erakasle-ikherle kargu berriak eginak izan baino lehen, ainitzek ere Espainian, estimatu ahal ukan dute Jean Haritschelhar jaun erakaslearen buruzagitza aldi berean behakor eta ongi-nahia.

Unibersitateko erakasle ohigabeko lerrora heldurik eta Palma akademiketako aitzindari ohorearekin erretreta hartu baino lehen 1986-an, bi egintza oinarrizale jarriak zituen Frantzian unibersitateko erakaskuntzen hedamenari Europako hizkuntza zaharrenak, oraino Frantzian bezala Espainian bizi, ixtorioko hainbertze halabehar iraganik molde abantzu ezin argituan, merezi zuen zabaldua guziaren emaitako. Lehenhizikoa izan zen Baionan unibersitateko euskal-erakaskuntzen hastapenaren jartzea Dretxo eta Jakintza ekonomikoetako Fakultatean ezarri zen "Institut d'Etudes Basques" delakoarekin, Joseph Perez Bordele III-ko buruzagiak ideki zuena. Euskal-ikaskuntzako diploma bat emaiten zuen, erretoregoak berehala galdegin zuena bigarren mailean hedatzen hasiak ziren euskarako erakaslendako.

Hastapeneko egintza horren ondorioa izanen zen berantago "Département Interuniversitaire d'Etudes Basques" (DIEB) delakoaren egitura berezi-bereziaren moldatzea, Institut-a Paueko Unibersitateko eremuan izaiteak ekhartzen zuen bezala, eta ingurune hortan, bi unibersitateen zigilu-pean, bat bertzearen ondotik egin ziren diploma nagusien emaitza (DEUG 1989), eta gero Capes-era prestatzea (1993). Jean Haritschelhar-en bigarren egintza oinarritzalea izan da 1983-an CNRS-arekin elgatu euskal-eremuko ikherketako batzoki baten ukaitea (UMR 5478, IKER izeneko batzokia bilakatu dena), horrek ekharri baitzuen gero bi unibersitatek bere gain hartu zuten *Lapurdum* urtekari eta lehenbizian jakintza orotakoaren sortzea, laugarrena (*Lapurdum IV* 1999-ko urrian) hain zuzen biziki bidezko "Jean Haritschelhar jaun erakasleari omenaldia" ("Hommage au Professeur Jean Haritschelhar") izan baitzen.

Unibertsitateko ingurunetik hara, Jean Haritschelhar-ek biziko azken ilabetetarano gaitzeko lan bat ereman du Euskaltzaindiko bilkuretan, moldakuntzan, 1989-tik 2004-rano buruzagitzan, Baionako batzorde ofizialki ezagutuaren jartzean.

Jean-Baptiste Orpustan,
unibertsitateko erakasle ohia
(Michel de Montaigne-Bordele III)